

(Политика, 17.12.2008)

Да је ситуација тешка – тешка је. Али, она нам даје прилику, односно присиљава нас да свој економски модел поставимо на здраве темеље. Јер доскора је Србија можда могла да се помало олако односи према економској активности, али сада више не сме да не би доживела колапс. Криза је ту и треба се уразумити.

1. Почећу са најважнијом мером, из области изборног система. Залажем се за замену пропорционалног већинским системом. Само он може донети Србији смањење броја странака и стабилну владу уместо садашњих коалиционих састављених од великог броја малецких партија које стално уцењују партнере и скраћују век влада. Сада очигледно није могућа озбиљна, дугорочна политика. Евентуалне слабости већинског система тренутно су знатно мање важне од ове врлине. Нови изборни систем могао би да донесе резултате већ за неколико месеци, са евентуалним новим изборима.

2. У Србији је потрошња превелика према малој производњи, па је стога треба смањити. Стално се авансно троше паре из будућности. Прва област је државна потрошња. Ту треба смањити администрацију кроз редукцију броја запослених и успоравање раста њихових плата, али и смањити функције државе (разне субвенције, дотације, гарантне фондове итд). Није добро да на себе трошимо новац следећих генерација због политичке демагогије.

Затим, Србији није потребно подстицање економске активности кејнзијанским путем, кроз повећање тражње фискалним методима. Јер овде није проблем мањак тражње, већ баш претерана потрошња. Треба се држати класичних концепата економије понуде.

3. Други канал превелике потрошње је задуживање у иностранству. Једноставно, динар је прецењен, што вештачки повећава куповну моћ грађана и фирми Србије, а на рачун прилива капитала из иностранства и задуживања. Знам да је политичарима, укључујући и гувернере, драго да помогну народу у повећању стандарда, али то није здрава политика. Потребно је знатно смањити курс динара и тако укинути вештачку јефтиноћу. Скорашњи пад курса био је добра прилика, али ју је НБС ликвидирала.

Повољна последица промене курса било би повећање производње и извоза и обезбеђење девизног прилива, који би заменио прилив капитала који сада пресушује. Одржање високе потрошње у Србији на основу превисоког курса динара и високог прилива страног капитала више није могуће. Уколико се овако настави, прети финансијски крах због потрошених девизних резерви и колапса динара.

4. Потребно је променити и политику девизних резерви. Сада се оне граде високим каматним стопама НБС (17,75 одсто), што привлачи страни краткорочни капитал. Далеко је здравије стварати девизне резерве зарадом од извоза робе и услуга, што би требало да се догоди по корекцији курса.

5. Требало би да НБС престане са триковима којима за тренутак повећава понуду девиза и брани курс динара. Први је обавезна замена девиза динарима у девизним резервама, па тако сада динари представљају знатан део обавезне девизне резерве банака код НБС, што је помало комично. Друго, да НБС престане да манипулише девизним тржиштем (тзв. фиксинг) и да пусти курс да се формира слободно, а она да га брани, ако и када треба, девизним резервама. Треће, да снизи обавезну резерву банака, што би повољно утицало на ниво кредитирања и водило смањењу каматних стопа.

6. У време кризе смањују се инфлациони притисци: један пример је пад цена нафте. Стога би у Србији монетарна политика могла бити мање рестриктивна, и то у делу са каматним стопама. Сада су оне високе, како би се очувала финансијска стабилност. Али то кочи економску активност, што је лоше. Док централне банке у свету снижавају каматне стопе на 1 до 2 процента, код нас је референтна 17,75 одсто. Иако наша економија није толико кредитно зависна као неке друге, ипак нема сумње да високе камате коче производњу.

Када би курс динара штитио спољну позицију земље, како предлагем, тада би каматне стопе могле бити знатно ниже и повољније за раст економске активности.

Овакав или сличан економски план за суочавање са кризом предложиће практично сваки економиста. Нема ту никакве мистерије, осим за оне који кроје економску политику Србије. Њих, изгледа, покрећу неке друге идеје.